

PSIHOLOGIJA

I. SVRHA I CILJ

Temeljni je cilj ovoga predmeta da na općekulturnoj razini omogući učenicima znanja iz psihologije kao znanosti.

Ostvarivanjem nastavnih sadržaja treba postići aktivan i stvaralački odnos učenika prema stečenim znanjima radi poticanja prihvatljivih oblika ponašanja, važnih za intelektualni, emocionalni i socijalni razvoj. Gimnazijska dob određuje potrebu za spoznavanjem općih načela psihičkoga funkcioniranja. Isticanjem međudjelovanja fizičkih, bioloških i socijalnih uvjeta i učinaka potiče se kod učenika sposobnost za razumijevanje samoga sebe te razumijevanje osobitosti ponašanja drugih ljudi.

II. PROGRAMSKA GRADA

1. ZADACI

Ističući sadržaje kojima se razrađuje prilagodivanje ličnosti socijalnim zahtjevima i frustracijama izazvanima socijalnim procesima, potiče se učenikovo razumijevanje određenih psihičkih pojava i lakše suočavanje s njima.

Osobita je zadaća nastave psihologije ta da se učenicima sustavno prenosi humanistički pogled na svijet i društvo.

2. SADRŽAJI

Dvogodišnji program

Drugi razred (35 sati)

2.1. PSIHOLOGIJA KAO ZNANOST

- 2.1.1. Definicija i predmet psihologije kao znanosti.
- 2.1.2. Kratak povijesni pregled i glavni pravci suvremene psihologije.
- 2.1.3. Metode psihologije: opažanje - introspekcija i opažanje ponašanja drugih, pokus u laboratorijskim i prirodnim uvjetima.
- 2.1.4. Razne tehnike za skupljanje podataka - intervju, upitnik, test

2.2. BIOLOŠKE OSNOVE PONAŠANJA

- 2.2.1. Živčani sustav i ponašanje, fiziološke osnove psihičkih procesa.
- 2.2.2. Osjeti, osjetna područja (kakvoća, jačina i lokalni znak).
- 2.2.3. Mjerenje osjetljivosti - apsolutna i razlikovna osjetljivost.

2.3. PERCEPCIJA

- 2.3.1. Percepcija kao osnova spoznaje, doživljavanje prostora, kretanja, udaljenosti, konstantnosti oblika, veličine i boje.
- 2.3.2. Perceptivne iluzije i varke.

2.4. MOTIVACIJE I EMOCIJE

- 2.4.1. Emocije i njihova uloga u doživljavanju, ponašanju, vrste emocija
- 2.4.2. Tjelesne promjene koje prate emocije i njihova registracija, detektor laži.
- 2.4.3. Stresne situacije i načini suočavanja s njima.
- 2.4.4. Motivi, njihova hijerarhija, razvijanje motivacije, borba motiva: konfliktna situacije i ponašanje u njima.
- 2.4.5. Frustracija i načini reagiranja na nju, obrambeni mehanizmi ličnosti.

2.5. UČENJE I PAMĆENJE

- 2.5.1. Faze pamćenja, čimbenici uspješnoga pamćenja.
- 2.5.2. Zaboravljanje - opći tijek i uzroci zaboravljanja, ovisnosti o načinu učenja, dubini obrade, vremenu i vrsti aktivnosti poslije učenja.
- 2.5.3. Temeljna načela i vrste učenja, objašnjenje klasičnoga i instrumentalnoga uvjetovanja te mehaničkoga učenja.
- 2.5.4. Objašnjenje učenja uvidom u situaciju, učenja na osnovici promatranja ponašanja drugih ljudi: imitacije, identifikacije, učenje uloga.
- 2.5.5. Bihevioristički i kognitivistički pristup učenju
- 2.5.6. Čimbenici uspješnoga učenja - praktični pristup, upute kako treba organizirati učenje i kako učiti.

Treći razred (35 sati)

1. ZADACI

Nastaviti na obradenim općim sadržajima iz prethodnoga razreda, naglašavajući teme iz razvojne i sistematske psihologije, s ciljem usvajanja posebnih tehnika psihološke znanosti.

2. SADRŽAJI

2.1. TEME IZ RAZVOJNE PSIHOLOGIJE

- 2.1.1. Djetinjstvo, prenatalni razvoj, rano djetinjstvo, značajke razvoja djeteta te dobi.
- 2.1.2. Školsko dijete, značajke razvoja te djece i problemi koji se javljaju u dječje te dobi.
- 2.1.3. Adolescencija - doba promjena, činitelji koji utječu na te promjene, seksualno i emocionalno sazrijevanje, promjene interesa, aspiracija ideala.
- 2.1.4. Adolescentni konflikti i problemi.
- 2.1.5. Odrasla dob, što je zrelost i kriteriji zrelosti, prilagodba na partnera, roditeljstvo.
- 2.1.6. Starost, biološke promjene i promjene u sposobnostima, zdravlje i bolest, potrebe i problemi starijih ljudi.

LIČNOST

1. Uloga naslijedja i okoline za razvoj ličnosti.
2. Teorije ličnosti i načini procjene ličnosti.
3. Poremećaji ponašanja, neuroze i psihoze, dijagnoza i terapija poremećaja ponašanja.
4. Mentalno zdravlje, što je zdravlje, a što bolest.

INTELIGENCIJA I STVARALAŠTVO

- 3.1. Što su sposobnosti, što je inteligencija, kako se razvija, dispozicije, okolina, samoaktivitet kao determinante razvoja.
2. Mjerenje inteligencije, individualne razlike
3. Stvaralaštvo, odredjenje toga pojma, načini registriranja stvaralačkoga mišljenja i ponašanja.
- 3.4. Načini poticanja stvaralačkoga mišljenja i ponašanja.

TEME IZ SOCIJALNE PSIHOLOGIJE

- 2.4.1. Socijalne skupine, što čini skupinu, vrste skupina, dinamika skupine: načini komunikacije u skupini, tipovi vodstva, odnos među članovima i položaj u skupini, skupini ciljevi, konformiranje, masovno ponašanje.
- 2.4.2. Sukobi među skupinama.
- 2.4.3. Gledišta, stereotipi, predrasude, objašnjenja i definicije tih pojmova, razlike među njima, načini ispitivanja i mjerenja.
- 2.4.4. Utjecaj stavova, stereotipa i predrasuda na ponašanje.
- 2.5. PRIMIJENJENA PSIHOLOGIJA
- 2.5.1. Područja primijenjene psihologije: industrijska, klinička i školska psihologija te različite djelatnosti unutar tih područja.
- 2.5.2. Što i kako radi psiholog u praksi, detaljniji prikaz na djelatnosti savjetovanja u izboru zanimanja.

Jednogodišnji program - 70 sati**PSIHOLOGIJA KAO ZNANOST**

- 1.1. Definicija i predmet psihologije kao znanosti, kratak povijesni pregled i glavni pravci suvremene psihologije
2. Metode psihologije: opažanje - introspekcija i opažanje ponašanja drugih, pokus u laboratorijskim i prirodnim uvjetima, razne tehnike za skupljanje podataka - intervju, anketa, test.

BIOLOŠKE OSNOVE PONAŠANJA

- Živčani sustav i ponašanje, fiziološke osnove psihičkih procesa.
- Osjeti i osjetna područja (kakvoća, jačina i lokalni znak), mjerenje osjetljivosti - apsolutna i diferencijalna osjetljivost.

PERCEPCIJA

1. Percepcija kao osnova spoznaje, doživljavanje prostora, kretanja, udaljenosti, stalnost oblika, veličine, boje, perceptivne varke i iluzije.

MOTIVACIJE I EMOCIJE

1. Emocije i njihova uloga u doživljavanju i ponašanju, vrste emocija, tjelesne promjene koje prate emocije i njihova registracija: stresne situacije i načini suočavanja.
- Motivi, njihova hijerarhija, razvijanje motivacije, borba motiva: konfliktne situacije i ponašanje u njima, frustracija i načini reagiranja: obrambeni mehanizmi i ličnosti.

UČENJE I PAMĆENJE

1. Faze pamćenja, čimbenici uspješnoga pamćenja, zaboravljanje - opći tijek i uzroci zaboravljanja,

ovisnost o načinu učenja, dubini obrade, vremenu i vrsti aktivnosti poslije učenja.

- 2.5.2. Temeljna načela i vrste učenja: klasično i instrumentalno uvjetovanje, mehaničko učenje uvidom u situaciju, učenje promatranjem ponašanja drugih ljudi: imitacija, poistovjećivanje, učenje uloga, bihevioristički pristup učenju.
- 2.5.3. Činitelji uspješnoga učenja - praktični pristup, upute kako treba organizirati učenje i učiti.
- 2.6. TEME IZ RAZVOJNE PSIHOLOGIJE
- 2.6.1. Djetinjstvo, prenatalni razvoj, rano djetinjstvo, školska dob, značajke razvoja djeteta u svakoj od tih dobi.
- 2.6.2. Adolescencija - značajke i problemi te dobi, činitelji koji utječu na prođene, seksualno i emocionalno sazrijevanje, promjene interesa, aspiracija ideala, adolescentski konflikti i problemi.
- 2.6.3. Odrasla dob - kriteriji zrelosti, prilagodba na partnera, roditeljstvo, starost - biološke promjene i promjene sposobnosti, zdravlje i bolest, potrebe i problemi starijih ljudi.

2.7. LIČNOST

- 2.7.1. Uloga naslijedja i okoline na razvoj ličnosti, teorije ličnosti i načini procjene ličnosti.
- 2.7.2. Poremećaji ponašanja, neuroze i psihoze, dijagnoza i terapija poremećaja ponašanja, mentalno zdravlje.

2.8. INTELIGENCIJA I STVARALAŠTVO

- 2.8.1. Sposobnosti, što je inteligencija, kako se razvija, dispozicije, okolina, samoaktivitet kao determinante razvoja, mjerenje inteligencije, individualne razlike.

2.8.2. Stvaralaštvo, određenje pojma, načini registriranja stvaralačkoga mišljenja i ponašanja, načini na koje se stvaralaštvo potiče.

2.9. TEME IZ SOCIJALNE PSIHOLOGIJE

2.9.1. Socijalne skupine, vrste skupina, što čini skupinu, dinamika skupina: načini komunikacije u skupini, tipovi vodstva, odnos među članovima i položaj u skupini, skupini ciljevi, konformiranje, sukobi među skupinama, masovno ponašanje.

2.9.2. Gledišta, stereotipi, predrasude, objašnjenje i načini definicije tih pojmova, razlike među njima,

utjecaj stavova, stereotipa i predrasuda na ponašanje.

2.10. PRIMIJENJENA PSIHOLOGIJA

2.10.1. Područja primijenjene psihologije: industrijska, klinička, školska psihologija te različite vrste djelatnosti unutar tih područja, što i kako radi psiholog u praksi, detaljniji prikaz djelatnosti savjetovanja u izboru zanimanja.

Jednogodišnji program - 35 sati

2.1. PSIHOLOGIJA KAO ZNANOST

2.1.1. Definicija i predmet psihologije kao znanosti, kratak povijesni pregled i glavni pravci suvremene psihologije

2.1.2. Metode psihologije: opažanje, pokus, razne tehnike za skupljanje podataka.

2.2. BIOLOŠKE OSNOVE PONAŠANJA

2.2.1. Živčani sustav i ponašanje.

2.2.2. Osjeti: osjetna područja, mjerenja osjetljivosti.

2.3. PERCEPCIJA

2.3.1. Percepcija kao osnova spoznaje, doživljavanje prostora, kretanja, udaljenosti, stalnosti oblika, veličine, boje, perceptivne varke i iluzije.

2.4. MOTIVACIJE I EMOCIJE

2.4.1. Emocije i njihova uloga u doživljavanju i ponašanju, vrste emocija.

2.4.2. Motivi, njihova hijerarhija, razvijanje motivacije, borba motiva: konfliktne situacije, frustracija i načini reagiranja.

2.5. UČENJE I PAMĆENJE

2.5.1. Faze pamćenja, čimbenici uspješnoga pamćenja, zaboravljanje - opći tijek i uzroci zaboravljanja.

2.5.2. Temeljna načela i vrste učenja: bihevioristički i kognitivistički pristup učenju.

2.5.3. Činitelji uspješnoga učenja - praktični pristup, napuci kako treba organizirati učenje i učiti.

2.6. TEME IZ RAZVOJNE PSIHOLOGIJE

2.6.1. Djetinjstvo, prenatalni razvoj, rano djetinjstvo, školska dob, značajke razvoja djeteta u svakoj od tih dobi.

2.6.2. Adolescencija - značajke i problemi te dobi, činitelji koji utječu na promjene.

2.6.3. Odrasla dob - kriteriji zrelosti, prilagodba na partnera, roditeljstvo, starost - promjene, potrebe i problemi starijih ljudi.

2.7. LIČNOST

2.7.1. Uloga nasljedja i okoline na razvoj ličnosti, teorije ličnosti i načini procjene ličnosti.

2.7.2. Poremećaji ponašanja, dijagnoza i terapija poremećaja ponašanja, mentalno zdravlje.

2.8. INTELIGENCIJA I STVARALAŠTVO

2.8.1. Sposobnosti, što je inteligencija, kako se razvija, mjerenje inteligencije, individualne razlike.

2.8.2. Stvaralaštvo, određenje toga pojma, načini registriranja stvaralačkoga mišljenja i ponašanja, načini na koje se stvaralaštvo potiče.

2.9. TEME IZ SOCIJALNE PSIHOLOGIJE

2.9.1. Socijalne skupine, vrste skupina, dinamika skupine, sukobi među skupinama, masovno ponašanje.

2.9.2. Gledišta, stereotipi, predrasude, definicije tih pojmova, načini ispitivanja i mjerenja, utjecaj stavova, stereotipa i predrasuda na ponašanje.

2.10. PRIMIJENJENA PSIHOLOGIJA

2.10.1. Područje primijenjene psihologije: industrijska, klinička, školska psihologija, što i kako radi psiholog u praksi.

III. DIDAKTIČKE UPUTE

Osobito je važno istaknuti sadržaje u kojima je riječ o prilagođivanju ličnosti socijalnim zahtjevima i frustracijama izazvanim tim procesima. Kao teme za raspravu dobro je iskoristiti pojave vezane uz reagiranje na frustracije, kao što su sklonost agresivnom ponašanju: svadje, nasilje, apatičnost, obeshrabrenost, povlačenje u sebe te drugi osobni problemi.

Srdačan odnos nastavnika, koji s razumijevanjem reagira na učeničke probleme glede određenih psihičkih pojava, potiče učenikov aktivan odnos prema mnogim problemima i afirmira stvaralaštvo u nastavi. Napominjemo da ovaj program daje slobodu nastavnicima da sami, u skladu sa sklonostima učenika, posvete veću pozornost nekim temama, a manju nekima drugim predloženim temama.

Preporučljivo je da se nastava psihologije izvodi što je više moguće na seminarski način, uz demonstracije i vježbe. U tu je svrhu poželjno posjedovati odgovarajuću opremu (reakciometar, pribor za demonstraciju optičkih varki, dijaprojektor itd.).